

Central European
Digital Media
Observatory

Dezinformačné naratívy na Slovensku

CEDMO Special Brief

Jún 2023

Publikované 28. júna 2023

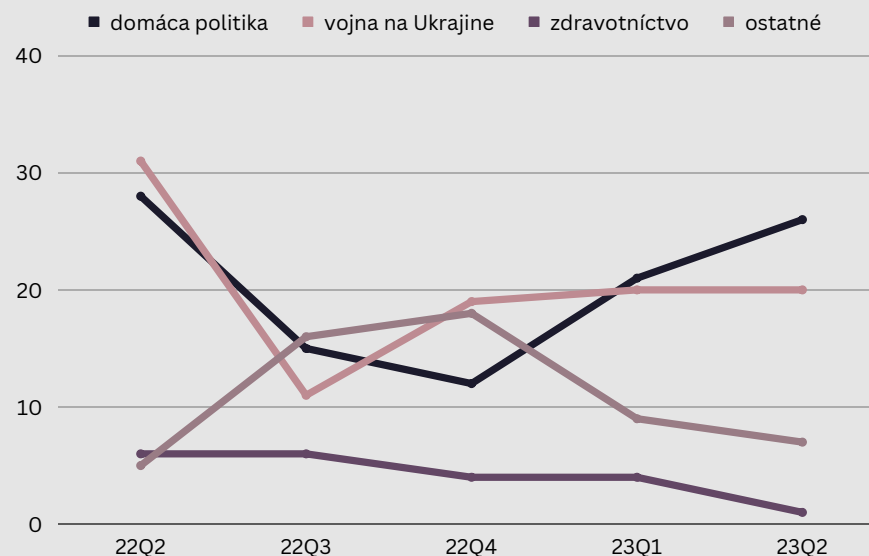
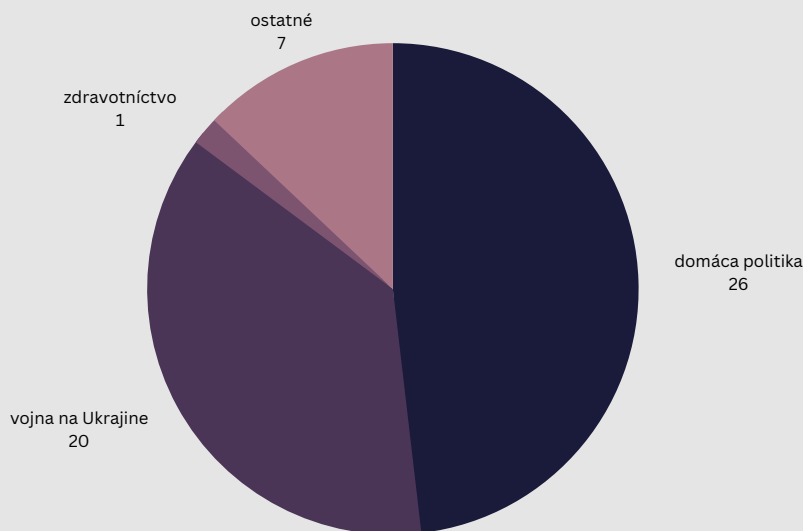
Trendy dezinformačných naratívov

Hlavné trendy a dezinformačné naratívy na jar 2023

V druhom štvrťroku 2023 bola v slovenskom online priestore stále významne zastúpená téma vojny na Ukrajine, najmä v súvislosti s výbuchom muničného skladu, ktorý bol zneužitý na šírenie vymyslených správ o úniku radiácie do ovzdušia. Turbulentná politická situácia prispela aj k vyššiemu počtu fact-checkových článkov týkajúcich sa domácej politiky. Fact-checkingové organizácie v CEDMO v tomto štvrťroku publikovali spolu 54 fact-checkov v slovenčine, 20 z nich sa týkalo situácie na Ukrajine alebo domáceho diania súvisiaceho s Ukrajinou. 26 textov sa zameriavalo na domácu politiku Slovenska a v jednom článku sa fact-checkeri venovali zdravotníctvu.

Zastúpenie tém vo fact-checkových textoch

apríl – jún 2023

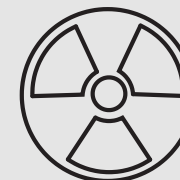

Pozn.: Niektoré fact-checky sa týkajú viacerých tém zároveň.

Hlavné naratívy na Slovensku

Únik radiácie po výbuchu muničného skladu na Ukrajine

V máji a v júni slovenským online priestorom rezonovali správy o tom, že po výbuchu muničného skladu v ukrajinskom meste Chmelnyckyj došlo k úniku radiácie do ovzdušia. Radiácia sa mala podľa falošných správ rozšíriť nielen na Slovensko, ale aj do Poľska, kde boli namerané zvýšené hodnoty radiácie. V skutočnosti však ku žiadnemu úniku nedošlo. Poľské, slovenské aj ukrajinské orgány i Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu uviedli, že namerané úrovne radiácie sú bežné pre dané ročné obdobie a situácia v Európe je normálna. Vymyslenú správu šírilo okrem iného aj ruské veľvyslanectvo a niektorí slovenskí politici.

„Rusko víťazí na Ukrajine a väčšina ruských ozbrojených síl je neporušená. Oznamoval to generál Christopher Cavoli, šéf spoločného európskeho a afrického velenia USA,“ oznamovali facebookové príspevky v máji 2023. V priloženom videu ale americký generál hovoril o zvýšených ruských aktivitách v Atlantskom oceáne, nie o bojoch na Ukrajine. Vo svojom prejave pred výborom amerického Kongresu naopak hovoril o úspechu ukrajinskej armády

Vývoj vojny na Ukrajine

v boji proti ruskej invázii.

Čínsky mierový plán

Poslanec Milan Uhrík v relácii V politike poukazoval na čínsky „mierový plán“ pre Ukrajinu, ktorý podľa neho môže slúžiť na uzatvorenie mieru medzi Ruskom a Ukrajinou. Čína ale v dokumente nazvanom „Čínska pozícia k politickému urovnaniu Ukrajinskej krízy“ okrem apelu na obnovenie dialógu medzi obidvomi stranami žiadne konkrétne kroky nepredstavuje. Návrh navyše nepožaduje stiahnutie ruských vojsk z napadnutých území.

Hlavné naratívy na Slovensku

Politika

Mazurek o digitálnom eure

Poslanec Národnej rady Slovenska Milan Mazurek vo svojom facebookovom príspevku varoval pred návrhom tzv. digitálneho eura. Zmienil, že elity Únie chcú pomocou projektu digitálnej meny, ktorá už je vraj v realizačnej fázi, „kontrolovať čo jeme, kedy to jeme, ako bývame, kam cestujeme, aké máme auto atď.“ K tomu dodal: „Ak budeme neposlušní ich nariadeniam, tak nám naše peniaze jednoducho vezmú, resp. vypnú!“ Ako uvádza [Infosecurity.sk](#), o digitálnom eure se na únijnej úrovni stále debatuje a aktuálne nie je jasné, ako bude prípadná finálna podoba digitálnej meny vyzerat'.

Fico o Čaputovej

Robert Fico v televíznej debate uviedol, že prezidentku Čaputovú nikdy nenazval americkou agentkou. Ako ale ukazuje v článku [Demagog.sk](#), Fico se takto o prezidentke vyjadroval opakovane. V júni 2022 napríklad na tlačovej konferencii povedal, že „Pani prezidentka je americká agentka a môže ma zažalovať, koľko chce. Nič iné nerobí len plní pokyny a presadzuje cudzie záujmy na území Slovenskej republiky.“ Podobné tvrdenia Ficovho stranického kolegu Ľuboša Blahu na adresu prezidentky riešili slovenské súdy, podľa ktorých „ani v politike nie je sloboda prejavu bezbrehá a nie je možné ňou prikrývať hrubé lži a urážky“.

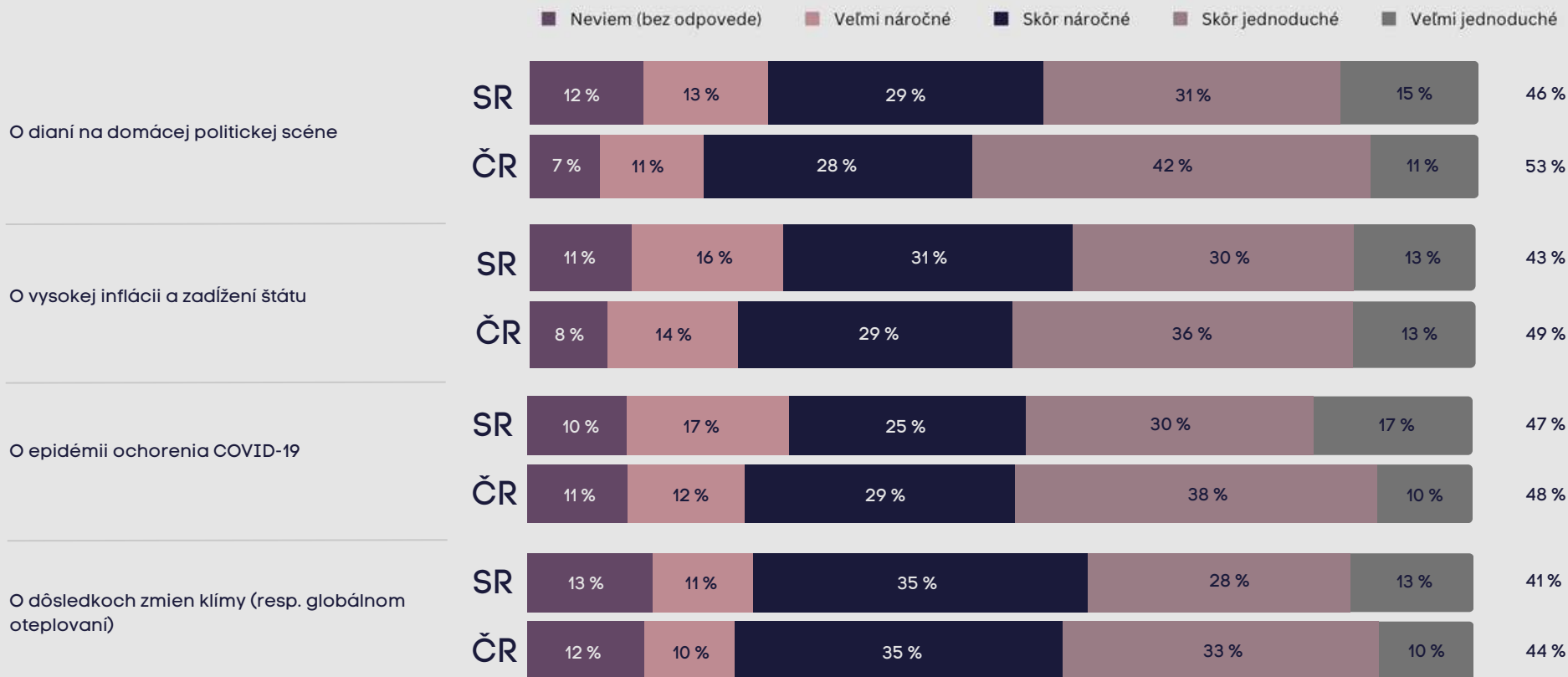
Reakcia na rozsudok vo veci vraždy Jána Kuciaka

Špecializovaný súd v Pezinku oslobodil Mariana Kočnera vo veci objednávky vraždy Jána Kuciaka a Marty Kušnírovej. Ako popisuje [Infosecurity.sk](#), na rozhodnutie súdu hneď reagovali niekterí politici strany Smer, podľa ktorých bol tento proces politicky zneužitý. Robert Fico a jeho kolegovia se ku kauze vyjadrujú dlhodobo a snažia se vyšetovanie spochybniť, avšak robia to bez akýchkol'vek dôkazov.

Miera určenia pravdivosti informácií

Výskum, ktorý bol paralelne realizovaný v Českej republike a na Slovensku, mapoval mieru určenia pravdivosti informácií a postoje voči vybraným krajinám a medzinárodným inštitúciám.

Otázka: Keď sa k Vám dostanú správy/informácie o nasledujúcich témach, nakoľko náročné je pre Vás určiť, aké pravdivé podľa Vás sú?

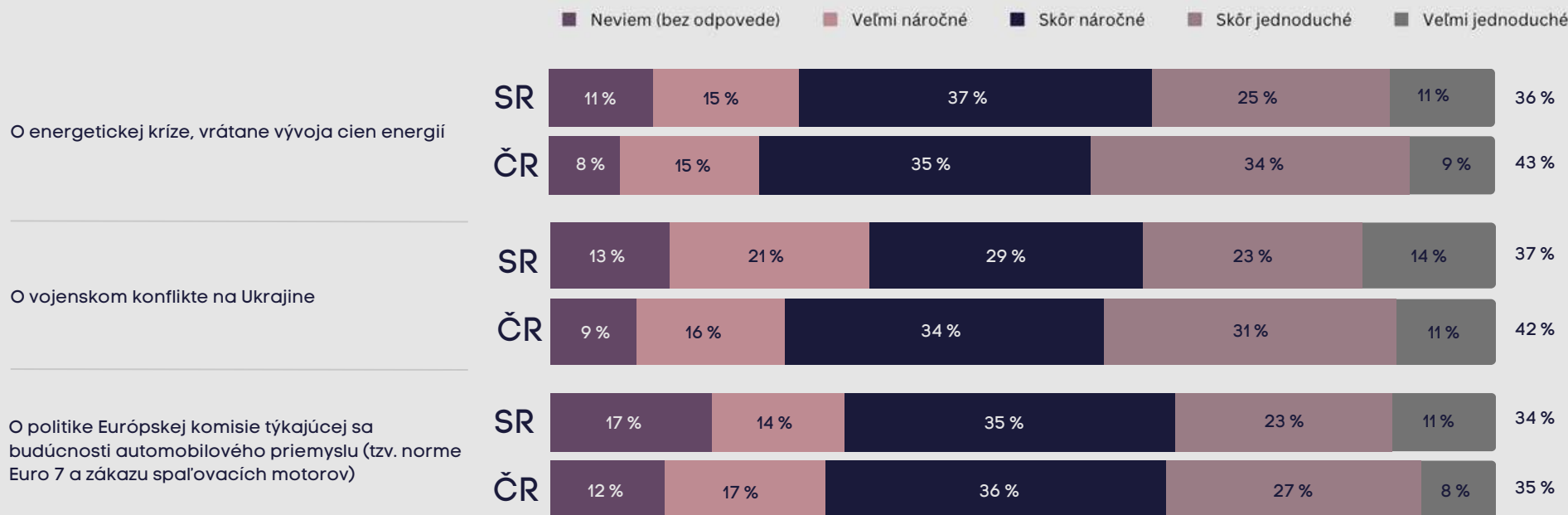
Báza: ČR n=1047; SR n=1004

Miera určenia pravdivosti informácií

Česi a Slováci podobne uvádzajú, že najjednoduchšie je pre nich určiť pravdivosť informácií týkajúcich sa vysokej inflácie, zadĺženosti štátu a epidémie ochorenia covid-19. Oproti Slovákom uvádzajú Česi častejšie aj dianie na domácej politickej scéne.

Pre Čechov a Slovákov je najnáročnejšie určiť pravdivosť informácií týkajúcich sa energetickej krízy, vojenského konfliktu na Ukrajine a politiky Európskej komisie o budúcnosti automobilového priemyslu.

Otázka: Keď sa k Vám dostanú správy/informácie o nasledujúcich témach, nakoľko náročné je pre Vás určiť, aké pravdivé podľa Vás sú?

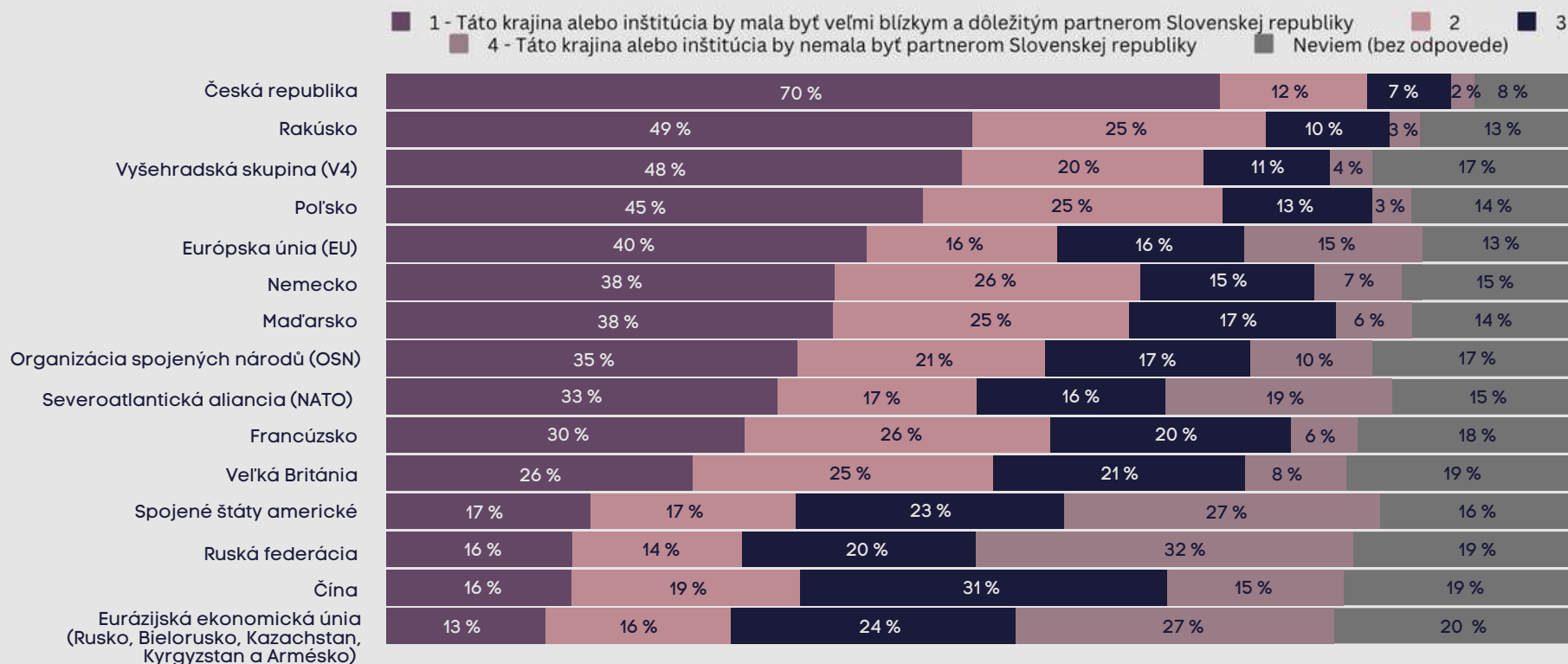
Báza: ČR n=1047; SR n=1004

Najbližší partneri Slovenskej republiky

Obyvatelia SR označujú za krajiny a inštitúcie, ktoré by mali byť veľmi blízkym a dôležitým partnerom Slovenskej republiky, najmä Českú republiku, podobne ako Česi označovali Slovenskú republiku. Takmer polovica populácie považuje Rakúsko alebo Vyšehradskú skupinu za veľmi blízkeho a dôležitého partnera. Poľsko zvolilo 45 % a Maďarsko by ako blízkeho partnera uvítalo 38 %.

Naopak takmer tretina občanov SR uvádza, že krajinou alebo medzinárodnou inštitúciou, ktorá by im nemala byť partnerom, je práve Ruská federácia. K odmietaným partnerom patrili aj Eurázijská ekonomická únia (27 %), Spojené štáty americké (27 %) a napríklad aj Severoatlantická aliancia (19 %)

Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Slovenskej republiky?

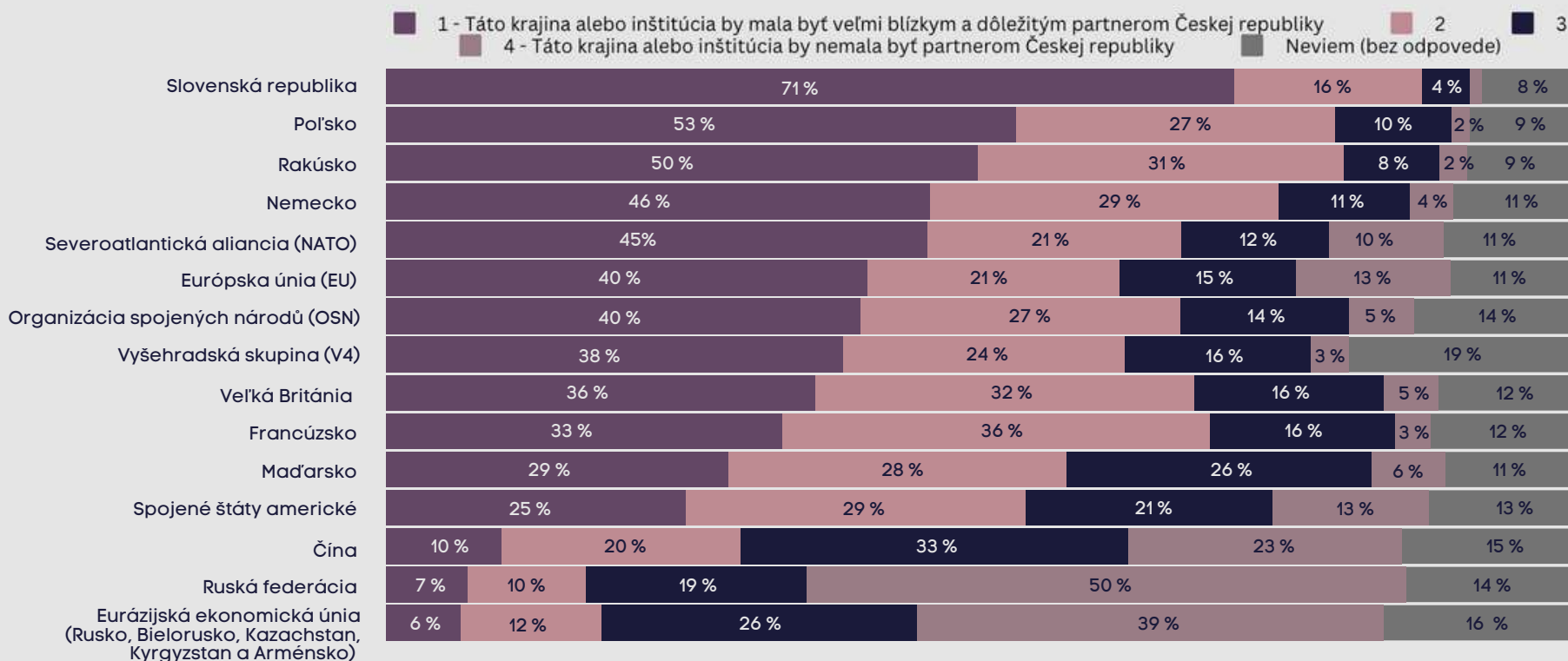

Báza: SR n=1004

Najbližší partneri Českej republiky

Podľa populácie ČR by mali byť najbližšími partnermi Českej republiky predovšetkým susedné krajiny nasledované Severoatlantickou alianciou (NATO) a Európskou úniou. Ako krajinu, ktorá by naopak nemala byť partnerom Českej republiky, označuje polovica populácie Ruskú federáciu. Medzi odmietanými štátmi a medzinárodnými inštitúciami sa umiestnili aj Eurázijská ekonomická únia (39 %) a Čína (23 %).

Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Českej republiky?

Báza: ČR n=1047

Metodika výzkumu

Veľkosť vzorky	1004 respondentov v SR, 1047 respondentov v ČR
Termín zberu dát	16. 5. – 16. 6. 2023
Metóda zberu dát	dotazníky metódou CASI pomocou online panelov Populace.cz a Populacia.sk
Reprezentativita	kvótny výber (kvóty na pohlavie, vzdelánie, kraje, VMB, vek, ekonomický status) výskum je reprezentatívny pro všeobecnú populáciu od 18 rokov
Realizátor a zadávateľ	výskum realizuje spoločnosť Ipsos (člen SAVA a SIMAR) exkluzívne pre Univerzitu Karlovu – CEDMO

Táto publikácia zhrňa prácu vybraných fact-checkingových organizácií v rámci CEDMO (AFP, Demagog.sk a Infosecurity.sk) do júna 2023.

Odkazy na všetky fact-checkové výstupy použité v tejto publikácii nájdete TU.

Za obsah fact-checkingovej časti publikácie je zodpovedný Demagog.cz, kontaktná osoba: Petr Gongala, e-mail: petr.gongala@demagog.cz.

Za obsah výskumnej časti publikácie je zodpovedná Univerzita Karlova, kontaktná osoba: Václav Moravec, e-mail: vaclav.moravec@fsv.cuni.cz

Kontaktná osoba CEDMO: Anja Grabovac, e-mail: anja.grabovac@fsv.cuni.cz

UNIVERZITA
KARLOVA

KINIT